

YORUM

Adnan NAS
adnan.nas@tr.pwc.com

Finans Sistemine Küresel Mevzuat

Piyasaların ve ekonominin küreselleştiği artık sade vatandaşın da bildiği bir şey ama ekonominin yönetiminin de küreselleşmesi oldukça yeni ve her geçen gün artan belirtileri henüz tartışılmaya başlayan bir gelişme. Özellikle son finans krizinin beklenmeyen boyutlarda küresel özellikleri ve etkileri, bu tartışmaya ciddi ve kalıcı bir nitelik kazandırıyor. 80’li yıllardan itibaren uluslararası ekonomi ile bütünleşme sürecini başlatan ve o zamandan beri, kesik kesik de olsa, bu yörüngeden sapmamayı üstelik bünyesini ve rekabetçiliğini güçlendirerek başaran Türkiye de stratejilerini şekillendirirken bu gelişmeyi dikkatle izlemek ve kendini ona göre konumlandırmak zorunda. Kaldı ki yeni düzende bir G-20 üyesi olarak sadece pasif bir izleyicilik ile de yetinmemek, aktif ve sorumlu bir yönetim ortağı olmak durumunda.

Finansta yeni oyun kuralları

Ancak ne G-20’nin direksiyonda bulunacağı yeni küresel yönetimin nasıl işleyeceği, ne de yeni krizlerin boyutunu ve tahribatını kontrol altında tutacak mevzuatın ve ülkeler arasındaki koordinasyonun nasıl oluşturulacağı henüz belli değil. G-20’nin bundan önceki zirve toplantılarında mali gücünün ve işlevlerinin artırılması kararlaştırılan IMF ve küresel finans sistemini denetlemek suretiyle ona yardımcı olacak bir İstikrar Kurumu’nun finans piyasalarında saydamlığı ve risk yönetimini hedef alacak regülasyon çerçevesinde nasıl politikalar uygulayacağı da netleşmedi. Ülkelerin kendi ekonomileri için tedbir almakta ve politika oluşturmakta gösterdikleri sürati, küresel ölçekte uygulanacak kararlar bağlamında uzlaşma için sergilemedikleri görülüyor.

Krizin oluşmasında oynadıkları rol ve maruz kaldıkları zarar yönünden birbirinden önemli ölçüde farklılaşan ülkelerin ortak bir politika tabanında buluşmaları kuşkusuz kolay değil. Ancak bir yandan da küresel ekonomiyi taşıyacak ve büyümeyi destekleyecek sağlıklı ve gelişmiş sistem ve kurumlara olan ortak ihtiyaç devam ediyor. Bunların başında da saydamlığı artırılmış

ve iş yapış biçimleri daha kapsamlı risk yönetimi ve daha etkin gözetim doğrultusunda değiştirilmiş bir finans sistemi ve finansal kurumlar yer alıyor.

İşte Nisan ayında yapılan G-20 Maliye Bakanları toplantısı öncesinde IMF tarafından hazırlanan rapor, yeni sistem tasarımının regülasyon çerçevesi ile ilgili önemli bir öneri içermesi itibariyle bu doğrultuda atılmış bir adım niteliğinde.

Faturayı kim ödeyecek?

Tam da finans dünyasının kalbi Wall Street’in “büyük beyaz balinası” sayılan Goldman Sachs’ın bulaştığı yeni bir türev skandalının patlaması ertesinde bu raporun gündeme gelmesi pek rastlantı gibi değil. Konut kredilerine dayanarak çıkarılan ve en yaygınları CDO olan türev ürünler ve bir nevi sigorta sözleşmeleri olan CDS’ler ile bunların risklerinin başka kurumlara aktarılması şeklinde özetlenebilecek olan ve 2000 sonrasının bol ve ucuz para konjonktüründe geometrik hız ile yaygınlaşan, ancak iktisadi anlamda gerçek bir üretim ve aktif ile ilgisi bulunmayan bu işlemler, sadece başlangıçta kapısına kilit vurulan Lehman Brothers’ta değil, JP Morgan Chase, Morgan Stanley, UBS ve Deutsche Bank gibi başka önde gelen finans kurumlarında da görülmüştü. Borsada işlem görmeyen, bu nedenle saydamlıktan ve sermaye piyasası denetiminden uzak kalan ve sisteme aşırı risk yükleyen ve polyester diye adlandırılan bu ürünler, ekonomik sonuçlarını umursamaksızın her gün her işlemde para kazanmaya koşullanan bir iş kültürünün oluşmasına ve ayrıca rating kuruluşlarının güvenilirliğinin de sorgulanmasına yol açtı.

Başta ABD olmak üzere gelişmiş ülkelerin finans sistemlerini saran bu karmaşık ve güvensiz ürün ağırlığını kontrol etmek için hükümetlerin yüklendiği müdahale ve düzenleme maliyetinin toplum tarafından değil, finans sistemi tarafından üstlenilmesi, IMF raporunun temel hareket noktası. Bununla birlikte geçmiş kriz tahribatı yanında ve hatta daha önemlisi, gelecekteki finans krizlerinin önlenmesi ya da zararının azaltılması

ile ilgili faturanın finans kurumlarınca ödenmesi hedefleniyor. Ayrıca krizin daha genel anlamdaki ekonomik ve sosyal maliyetinin de karşılanması öngörülüyor.

Finans Kurumlarına Vergi

Raporda bu amaçla sadece bankalara değil tüm finans kurumlarına iki ayrı vergi konması öneriliyor. Birincisi, hükümetlerce sektöre sağlanan doğrudan desteğin karşılanması ve aşırı risk iştahının dizginlenmesi amacıyla, toplamda GSMH'nın yüzde 2 ila 4'ü civarında bir tutara ulaşacak "Finansal İstikrar Katkı Payı" diye adlandırılacak ve görevi zarar gören finans kurumlarını yönetmek olan bir fonda toplanacak bir vergi. ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya'da buna benzer vergiler zaten uygulamaya kondu. İkincisi ise doğrudan desteklerin ötesinde krizin ekonomik ve sosyal maliyetini karşılamak için bir fona değil, genel bütçeye alınacak bir "Finansal Faaliyet Vergisi". İlkinde bazı bilanço dışı kalemleri de içeren bir bilanço bazı, ikincide ise kurum kârları ve ücret paketleri matrahı teşkil edecek. Kârlar yıllık beyanname üzerinden, ücretler ise stopaj ile vergilenecek. FFV'nin düşük bir oranda olması öngörülüyor. (Türkiye'nin bu açıdan durumu, BSMV'nin varlığı yönünden farklı).

Bu vergilerin mevcut vergi anlaşmaları ile uygunluğu gibi teknik sorunlar dışında, raporda değinilen finansman ağırlıklı vergi planlamasının önlenmesi gibi tedbirlerle birlikte finans sektörünü zorlaması ve finansmanı pahalılaştırması muhtemeldir. Ancak başka bir yöntem de ortada görünmemektedir.